

UNIVERSITÄT
ELECTORUM
IMPERII ROMANO GER
MANNICO

2007.
1660/21
22
8
10
QUOD. FELIX. FAUSTUMQUE. SIT.
DISPUTATIO. INAUGURALIS.
DE.

JURAMENTIS.

QUAM.
EX. DECRETO. CONSENSUQUE.
AMPLISSIMI. ICTORUM. ORDINIS.
IN. ILLUSTR. AD. ALBIM. ACADEMIA.
SUB. PRÆSIDIO.

VIRI.

Nobiliss. Amplissimi. ConsultissimiQUE.

DN. WILHELMI. LEISERI.
J. U. D. ET. PP. CELEBERRIMI. CURIÆ. PRO-
VINCIALIS. ADSESSORIS. GRAVISSIMI. FACULTATIS. JURID.
P. T. DECANI. SPECTATISSIMI.
PROMOTORIS. ET. FAVORIS. SUI.
OPT. MAXIMI.
PRO.

HONORUM, ET. PRIVILEGIORUM. DOCTORALIUM.

LICENTIA.

PUBLICÆ. ERUDITORUM. DISQUISITIONI.
SUBMITTIT.

MATTHÆUS. von. der. Sage.

JEVERA. FRISO.

AD. D. VI. SEPTEMBRIS.

HORIS. MATUTINIS. ET. POSTMERIDIANIS. SOLEMNIBUS.
IN. MAIORI. AUDITORIO.

WITTEB. Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.
Anno M. DC. LX.

64.

PROOEMIUM.

Sapientissimum NUMÆ institutum erat, eâ pietate omnium pectora imbuere ut FIDES ac IUS JURANDUM proximo legum ac pœnarum metu civitatem regerent. Sciebat enim jam initio, stare Rempublicam non posse, quam moliebatur, nisi religionis quodam vinculo eam contineret. Emulati sunt egregium exemplum æternæ illius urbis posterî: ù etiam, ad quos imperium splendidius semper auctiusq; pervenit. Testatur Cicero, & ipse magnum decus Romani nominis, pariterq; hæc fulcratantæ Civitatis conjungit, cum JURE JURANDO nihil ad astringendam FIDEM arctius esse Majores voluisse ostendit. Alius idem Sacramentum apud illos inviolatè sancteq; habitum gloriatur. Generosè quidem Scythæ respondebant Alexandro: Jurando gratiam sancire Scythas ne

Liv. lib. 1.
c. 21.

lib. 3. de off

Agell. lib. 2.
c. 18.

A 2 crede-

Curt. lib.
VII, c. 8.

crederet, colendo FIDEM jurare. Græcorum istam cautionem esse, qui acta consignarent, & Deos invocarent: Se religionem in ipsa FIDE nosse: qui non homines reverentur, fallere Deos. *Sed cum Supremum illud Numen non satis intelligerent omnes, infestum sceleribus, & gravissima imminens vindicta, placuit Rerum publicarum moderatoribus horrore quodam sacro & metu religionis constringere parentium animos, ne incerto vagoq; impetu colerent justitiam aut negligerent. Movent sanè & Leges, præcipue armata ille atq; severa: Sed fortior religionis metusq; divini vis est, que qui insuper habet, & pietatem violat, & FIDEM inter homines tollit, maximum humanæ societatis firmamentum. Hinc ipsorum Magistratum voces jurate, fœderaq; religione sancita: quibus uti rarior delictorum venia contingit, quod præ lucere aliis honesti viam debeant illustribus exemplis, ita divini Numinis religiosior veneratio convenit. Tyranni fuere olim non Reges, de quibus olim Lysander dicebat: ludere juramentis;*

Diod. Sic.
lib. III.

mentis, veluti pueri astragalus. At quicum
laude & decore geserunt imperia, & abstinue-
runt ipsi ab horrenda impietate & publice mo-
nuerunt, JURISJURANDI contemptam
religionem Deum ulrorem habere. l. 2. C. de
Reb. cred. Grave est illum fallere, qui intro-
spicere in secreta animi potest, testemq; ad voca-
re, qui & videt omnia, & novit. Prudens olim
veterum cautio erat in dicendis testimoniis,
quod vidisse aut audisse dicebant se arbitrari.
At supremus ille testis invocatus semel &
electus nihil dubitat, nihil ambigit: meridiana
illi luce clariora sunt omnia. Sic enim cogi-
tandum, tanquam ille in pectus intimum in-
spicere possit: & potest. quid enim prodest
ab homine aliquid secretum esse? nihil Deo
elusum est. Interest animis nostris & cogita-
tionibus mediis intervenit. Impia vox est,
& non ad jusjurandum eludendum, sed Deum
ipsum nata atq; ficta:

Brisson. de
Form.

Jurata lingua est, mente juravi nihil.
Hinc veterum ex animi sententia asseriones:
quas nullus deinde dolus aut pretextus poterat

Eurip. in
Hippol.

A 3

revo-

67.

revocare. Absint à rebus divinis ludibria,
Et fraudes malignæ, quas ne humana quidem
societas tolerat. At reverentia divini Nu-
minis cum horrore quodam sacro fortissimas
quasq; mentes egregiè decet: remoto tamen
stupore meticuloso, qui ad superstitionem incli-
nat.

Basil. M. de-
legend. lib.
Gentil.

Isocr. ad
Demon.

rare potius injuriam aut damnum tenemur,
quam jurando probare innocentiam. Pru-
dentius saniusq; Isocratis præceptum est, quo
Demonicum suum instruit: *ὄρεον ἑπακτὸν πρὸς δέχαι
ἀεὶ δύο πρὸς φάσεις, ἢ σαυτὸν ἀιτίας ἀισχεῖς ἀπόλων, ἢ φίλους
ἐπὶ μεγάλων κινδύνων ἀεὶ σάξων.* Hinc Ulpiani nostri
cautela à duobus hominum generibus tacitè nos
absterrentis: quorum alii contemptu religio-
nis faciles sunt ad jurandum, alii metu divini
Numinis ad superstitionem usq; timidi.
l. 8. ff. de condit. Inst. Satis hisce præfati sumus:
nec enim mores instruendi jam sunt, sed justitiæ
saltem legumq; pandenda Oracula: quæ docent
jubentq;, non oratorio ritu persuadent. ad JU-
RIS JURANDI itaq; materiam solidius excu-
tiendam pergimus, unum adhuc addentes:

Διὸς δ' εὐόχου γὰρ ἐπὶ μετέπειθεν ἀιμείων

THESIS

THESIS. I.

ANte omnia de Etymo *Juramenti* disquirendum est: in quo etsi variant Dd, facile verisimillimum apparebit. Frustra enim Panormitanus Juramentum quasi Juris asfrigimentum dici contendit. Alii ex jure & mente conflatum autumant: alii ex jure & manare. Ridiculae potius origines quam verae: etsi stoicorum prudentiam redolent, multumq; boni sensus involvunt. Hi enim satis esse ducebant fingere Etymon aliquod, modò virtutis aliquid aut doctrinæ hæc occasione liceret instillare. Sed nos, quod res est, attendentes potiùs, simplici derivatione à jurare fieri juramentum statuimus: uti ab experiri experimentum, ab instruere, instrumentum, à testari testamentum &c.

II. Sed jusjurandum plerumq; dicitur, genuina magis appellatione. Et ejus vocis incertus ambiguusq; ortus est. Temerè certè dictum ita perhibetur, quod jurare saltim liceat, quod justum est, vel jus quoddam sit, quod jurando firmetur. Quin pace quorundam Jcto- rum principum liceat nobis originem ejus tradere minime vulgò arrisuram. Jusjurandum itaq; à Jove & Jurando compositum statuimus. Censebant enim primi Autores hujus sacramenti, tanquam Jove audiente affirmari, quæ per illius nomen ederentur. Quo alludit Juvenalis

Jura. Sed jupiter audiet. eben!

Id quod ne absurdum videatur, ut solent nova pleraq; contemni priùs, quàm exigi, monemus, etiam à Veteribus *jurandum* fuisse dictum, quod nos hodiè *jusjurandum* appellamus: ut hoc in illius vicem subrogatum sit. tan-

tanquam majoris sanctimonix & religionis, quod ad Deorum principem Regemq; summum dirigeretur. Plauto hoc licet credamus.

Cistell.

Abi, quare, ubi tuo jurando satis sit subsidii

Andrica.

Et Terentio

Quia si forte opus sit ad horum jurandum mihi

de Deo So-
cratis

Immo ipsi Rubr. ff. *de in litem jurando*. Adeoq; *Jus-jurandum* est quasi *Jovis jurandum*, quod etiam evidentiore argumento est comprobare. Apuleji ecum testimonium. *Utrumq; idoneum non est, per quod adjures, ut ve per ista jurent, cum sit summi Deorum hic honor proprius. Nam & Jovis jurandum esse dicitur, ut ait Ennius. Provocat ad vetustissimum Poetarum Philosophus. Ejus versus est Cicerone teste.*

l.3. off.

Fides alma, apta pennis, Jurandum Jovis.

Ne autem unius Ennii argutiam autumes, Navius quoq; idem habet

Jus sacratum, Jovis-jurandum sagmine.

Quid quod Jureconsultorum scita inseruisse poematis Ennium Agellius testis sit. Videatur Justus Lipsius lib. l. c.18. Elect.

Lib. XX.
Noct. Att.
c.10.

III. *Juramenti* vocem in ff. ultra vicem duplicem non legi, observavit compilator Collegii Argentoratensis, ut puta in l. 34. §. 5. h. t. & l. 25. §. 3. de probat. Cujus tamen opinionem non ideo afferimus, tanquam vocem minus probam existimemus, ut placuit nonnullis. Satis enim illi autoritatis contulit Imperator illibate antiquitatis amans. Creberrime enim extat passim, uti in l. r. pr. l. 2. §. 2. §. 8. *C. de Jurejurand. propter calumn. l. 14. §. 1. C. de judiciis l. 4. §. 1. 2. 3. 4. 5. C. de rebus Cred. Alias appella-*

pellationes, Religionis videlicet, sacramenti & quasunt
hujusmodi lubentes præterimus.

IV. Jurare autem non semper est permisum legum
aserverare rem dubiam: quo sensu capitur in §. item si
quis Inst. de Action. §. 128. §. 7. §. 8. ff. b.t. & passim aliis
locis cognatis: quod demum ad veram jurisjurandi ra-
tionem pertinet: sed etiam contra leges nemine exi-
gente publicè aut privatim sacramento rei fidem quære-
re, sive veræ sive falsæ, ut videre est è l. 2. C. ad L. Jul. Maj.
& l. si duo 13. §. fin. ff. b.t.

V. Divinis autem legibus prohibitum est, ne quis
citra necessitatem juret. Christi Servatoris mandatum
est simplex & expressum, ut abstineamus. Graphicè vox
ejus exprimitur ab Hispanorum egregio Poeta Juvenco: Matth. 5.

Nec fas est homini cælum jurare per altum,

Quod sedes Domini: nec qua vestigia gestas,

Terra Dei, Solyta ve urbis venerabile templum,

Quod Regis magni patria est jurabitur unquam.

Nec caput in proprium cuiquam jurare licebit.

Namq; potestatem minimi non esse capilli

Cernitis albumve aut nigrum mutare colorem.

Est est sufficiat, quod non est dicite non est.

Inculcantur eadem & explicantur in c. et si Christus 26. X.
de Jurejur.

VI. Certè si humanum genus adhuc pristinam
custodiret innocentiam, constaretq; dictis & factis omni-
bus veritas, nihil opus esset jurandi religione: cum alio-
qui Viro honesto & morum sanctitate conspicuo non
minus credi debeat, quam alii levioris famæ etsi jurato.
arg. l. sciendum penult. ff. qui satisdare cog. l. si quis stipu-
latus. in. ff. de V. O. l. legitimus, 5. delegit. tut. l. 7. ut leg. no-
minc

B

mine caveatur. Sed quia *sancti mores raro hodie laudibus ad fructum per veniunt*, & plerique sunt hominum de quibus jure meritoque possis dicere; *si aram tenentes jurarent, neminem crediturum*: immo nihil *solemnius est, quam mentiri, ideo non nisi jurantibus* ut plurimum creditur.

Petron. Sa. tyr.
Cic. pro Flac. co.
Sen. lib. II. contr. 2.
Cic. lib. I. de off. & I. de Orat.

VII. Hinc ad Definitionem Jurisjurandi pergentum est, velut omnium disputationum initium. Quæ licet in jure periculosa sit Iavoleno teste in l. 202. ff. de R. I. uti tradit etiam inter alios Monet. distribut. quotid. p. I. q. 4. n. 5. adeo ut multis annua spatia absumpserit vel una, Duaren. de jud. in pr. videbimus, ut doctissimorum vestigiis insistentes optimam tradamus: quæ si nec ipsa arrideat, liberum cuius cum Seneca facimus, *in aliam atque aliam faciem liberâ & integra potestate eam transferre*.

Sen. de vita Beat. c. 4.

1. Sive igitur placet Clementis Alexandrini, vetus est & Cujacio insuper approbata: cui jusjurandum est *certis licis definitio, que fit cum obtestatione divina*, calculum quasi adjiciente l. I. in pr. ff. h. t. quanquam Aristoteli potius adscribenda, qui similiter definit *ἡ ἱεὴς καὶ ἁγία πρὸς θεὸν ἀναπόδεκτος*, ejusmodi asserionem, que ulteriori probatione non egeat, cum veneratione divina conjunctam, sive Ciceronis, cui dicitur *affirmatio religiosa, Deo adhibito teste*: quæ quidem satisfacit Cl. Viro, Hugoni Grotio, et fit brevis & concisa: sive illa Petri Heigii, qui nuncupat *affirmationem religiosam, quæ aliquid Deo teste asseritur ad se*. si quis, *Inst. de Action.* sive Phil. Melanchtonis: secundum quem *jusjurandum est asseveratio de re possibili & licita, facta cum invocatione veri Dei, qua petimus, ut sit testis dictorum, & puniat fallentes, & nos ipso teste ad poenam obligamus*. Nihil nos refragatur: quin illi potius, quod rectissimum est, subscribimus iudicio. Videantur Joachimus & Beuff.

Beust. & Johannes Borcholt peculiaribus libr. de jurejurando: qui pluribus definitionem persequuntur.

VIII. Perfricta brevibus definitione ad ipsam nos accingimus divisionem: quæ etsi aliis forte alia arrisura est, omnia juramenta in duo dispescemus genera. præterquam itaque quod alia sunt incumbentis Necessitatis, alia assuetæ levitatis & malæ consuetudinis, vel sunt Dicastica, vel Demotica.

IX. Dicasticum est, quod in lite & iudicio fit, contradistinctum illi, quod extra litem iudiciumque solâ partium conventionem præstat. Et ad processum pertinet ordinandum, estque vel primæ vel secundæ instantiæ.

X. Durat prima instantia usque ad sententiam primi iudicis *l. iudex postquam ff. de rejud.* Et huic Jurandum incumbit *cum veritate & LL. observatione iudicaturum l. 14. pr. C. de iudiciis.* Hoc olim fiebat initio cuiusque litis propositis sacrosanctis Evangeliiis: quæ reservari in iudicio iusserat Imperator, ut præsentem velut numine iudicaretur. *Ant. Peretz. prælect. in Cod. loc. supr. all.* Hodie verò aspirantes ad iudicandi officium semel se religione illâ astringunt, minoribus tamen iudicibus exceptis, qui jurant omnia secundum leges & iura facturos, *Nov. 15. c. 1. Autb. hodiè C. de jud.* De peculiari iudicis sacramento in causis dubiis videatur *Borcholt. cap. VIII. Comment. de jurejur.*

XI. Præcipuè hoc jurejurando abstringebantur iudices, ne se favore aut studio partium aut muneribus corrumpi sinerent. Nec enim munera illis accipere permisum est: ne unum quidem denarium, præter esculentum aut potulentum. ut vult *Can. non licet n. 93.*

B 2

Et.

Et c. non sanè 14. q. 5. Mart. ab Azpilcuet. lib. 1. conf. 21. p. mib. 33. Huc monitum spectat Phocylidis.

in sent.
*Fac justè cum
Eia nec re fa-
vor abstrabat
nullus*

*Nec spernas
inopem aut
persona dedi-
tus esto
Iudicio si
quem falles
Deus ipse re-
pendet.*

Πᾶσι δίκαια νέμεν μηδὲ κέρων ἐς χεῖρα ἔλκεν
Μὴ εἴσης πεινῆ, ἀδικῶς μὴ κέρως ὀφείσῃται
Ἢν σὺ κακῶς δικάσῃς, σέθενός μετιπείτε δικάσει.

XII. A iudice locum sortiuntur litigantes quorum

utraq; pars jurat, nihil se iudicibus aliisve personis patrocinii causa dedisse promisisse spondisse: praterquam honoraria Advocatis & Sportulas; Executoribus. *Nov. 124. c. 1.* Et hæc pars est jurisjurandi *propter calumniam:* quod idèò introductum est, ne tam petulanter ad litigandum procederetur, ut ait Imperator §. 2. *Inst. de satisfat.* Estq; vel generale vel speciale: hoc in singulis iudicii partibus præstatur *l. 1. C. b. t. c. 1. in pr. eod. in 6to.* illud ab utraque præstatur parte ante ingressum litis, continetque è sententia nonnullorum quinque capita, quorum 1. est, quod non calumniandi animo litem moverint 2. quod neq; calumniandi animo ad reluctandum venerint 3. nullam petere probationem velint differendi negotii causa 4. interrogati verum responsuri sint 5. Nihil iudici aut aliis quam quod debetur dederint vel promiserint. In Foro nostro Saxonico locum non habet, quamvis id opinetur *Henning. Gøden in suo Proc. rubr. 13. de lit. contest.* contrarium tamen obtinet in Confistoriis publicis & causis matrimonialibus. *Joach. à Beust. in Rubr. de iur. rejur. p. m. 53.*

Gell. l. 10.
Noct. Att. 6.

35.

XIII. Præstatur hoc iuramentum & suo & alieno nomine: suo tenentur, quotquot suo nomine agere, vel excipere in iudicio possunt: exceptis clericis, qui à calumnia immunes sunt *c. inbarentes 1. X. de iuramento cal.* uti & apud Romanos Sacerdos Vestalis & Flamen dialis jurare

jurare non cogebatur, nisi religionis aut sacrorum causa, adeo, ut quamvis simul Aedili, non permitteretur C. Valer. Flacco: quod Flamen Dialis esset. Sed & Patroni atq; Liv. lib. Parentes si coram judicio cum libertis vel filiis agant, ca. XXXI. c. 50. luminae suspicione effugiunt, adeoq; à jurando isto liberi sunt ob reverentiam quæ illis debetur. l. 8. §. jubetur. ff. qui satisdare. cog. l. 16. ff. h. t. l. 13. §. 14. ff. de damn. inf.

XIV. Alieno nomine ad calumniam jurant, qui judicium suscipiunt alterius nomine: utpote pater l. 8. §. fin. C. de Bon. quæ liber. Filiis familias, certis nimirum in causis l. 18. §. fin. ff. de jud. l. 17. §. n. ff. de injur. Tutores & Curatores l. 2. §. 2. C. de Jurejur. propter cal. Procuratores in suam juxta & partis animam. c. 3. 46. X de juramnt. Cal. ca. ult. eod. in Vito. Quæritur an & Advocati? Et negatur rectius. Illorum enim juramentum non est calumnie, si perpendatur l. 14. §. 1. C. de jud. Nec est quod in contrarium allegent l. 2. in fin. pr. & §. 2. in fin. C. de juramento propter cal. Notanda enim sunt oppido verba Imperatoris: Secundum quod jam dispositum est, quæ omnino Advocatorum juramentum segregant ab altero Calumnie. Obrecht. de jur. calum. c. 6. n. 38. In plerisque civitatib. præsertim Camera Imper. semel jurant Advocati de causis sine fraude malitiæq; orandis, cum in numerum eorum cooptantur. Ord. Cam. part. 1. tit. 60.

XV. Aliud hinc juramenti genus est; quod in hominum tenuioris sortis gratiam introductum est, adeoq; paupertatis dicitur. Si enim duo litigent invicem, quorum alteruter vel neuter possit satisdare, paupertatē, suam adserere jurando tenentur, quod non putent se fidejussorem invenire posse, nec pignoribus cavere valeant. l. 1. §. 2. C. de Adfert. toll. Magnificus Dn. Carpzov. in Procef. Tit. XII. Art. 5. n. 55. usq; ad 64.

B 3

XV.

XVI. Alteruter litigantium jurat, non tantum in
judicio sistendi causa, ut Reus, sed articulorum quoque
intuitu: Actor dandorum: Reus respondendorum. *Ord.
Cam. p. 3. T. 15.* cujus tamen æque ac calumniæ nisi viva vo-
ce exacti necessitas non est. *X. Absch. de anno 1600.
Art. Es ist.* Ita & is qui semel iterumq; & tertio testes pro-
duxit, & concludendo in causa ulteriori productioni re-
nuntiavit, postea denuo admitti desiderans ad aliã pro-
ductionem jurare debet quod nondum edita testimonia
legerit aut per alium resciverit, sed bona fide quartam
productionem postulet. *Nov. 90. cap. 4.*

XVII. De Advocatorum & Procuratorum Jura-
ramento diximus supra: Testes sequuntur, qui antequam
deponant, tenentur jurare: adeo, ut si deponant prius,
deinde jurent, irritum sit Testimonium, cum semper
presumatur juramentum præcessisse. *Jas. in l. admonen-
di in 2. lect. num. 104. & 145.* Debent autem jurare ipsi non
per procuratorem. *Bart. in l. qui bona S. si alieno num. 17. de
damn. Landrecht. libr. 2. Art. 22. vers. zoug ein Mann ibi: bey
seinem Eyd. & ibi gl. lat. in lit. ff. nec per scripturam Bart. in
l. Theopompus num. 12. de dot. pr. eleg. Zabarel. in c. testimoni-
um in fin. de testib. Vox enim viva requiritur, juxta Bart.
in l. jurisjur. C. eod.*

XVIII. Jurare autem testis debet, de veritate, qua-
tenus eam habet cognitam sine omni odio gratiaque di-
cenda. *gl. ult. in c. fraternitatis X. de testib. & quidem per
verum unicamq; Deum non per Sanctos utputa Jaco-
bum, vel alios, quod volebant veteres ut tradit Cyn. in l.
testium. u. s. C. de Testib. Unde si à Judæo perhibendum sit
testimonium, peculiaris illi forma præscribitur: cum nul-
la ei sit Evangeliorum reverentia, & alia omnino solen-
nitates*

nitates *i. qui sincera. dist. 45.* Conceptū itamq; pro illis est
juramentū singulare: cuius metu pejerare non audent ad-
hibenturq; convenientes illis ceremonia. *Ord. Cam. de*
anno 38. p. 2. sub rubr. Form und Ordnung des Jüden Eyds.
Et de anno 55. p. 1. n. 86. Weichb. sub tit. der Jüden Eyds.

XIX. Ad secundam Instantiam pertinet *juramentum appellationis*. Receptum enim est in multis Ger-
maniae locis, ut appellationes ad superius tribunal non
admittantur prius, quam jurent appellantes, se non te-
merè, aut ad differendum fraudulenter negotium sus-
pendi petere sententiam à viribus rei judicatae. Id quod
eò extenditur, ut etiam per hæredem præstari possit:
quod non licet in judiciali vel necessario Juramento. *te-*
se Bald. in l. si per alium. §. ult. ff. ne quis cum quin jus-
post. gl. ibi Et Rom. in l. ait prætor §. jurari. ff. de jurejur.
Videatur plurib. Mynsing. cent. 3. obs. 56. p. m. 217.

XX. Sed hæ juramentorum species ad procesum
utriusq; instantiæ pertinent ordinandum: sequuntur il-
la, quæ spectant ad litem decidendam: & vel à solo judi-
ce deferuntur, vel ab ipsis invicem litigantibus, judice
appobante.

XXI. Quod à judice deferatur, necessarium dicitur.
præstandum enim est, sive velit sive nolit, cui injun-
gitur, nisi malit pro condemnato haberi. *l. 12. §. 2. C. de R.*
cred. Tamen si autem arbitrium ejus penes solum judicem
est, tamen ex lubitu ejus non ita liberè pendet, ut citra
causam vel deferri vel non deferri possit. Requiritur e-
nim *i. inopia probationum l. 3. C. eod. 2. causa dubia de*
qua inter Dd. plurimæ vigent controversiæ: quorumdam
opinio est eam esse dubiam, si pares sint actoris & rei
probationes, nec aliud suppetat remedium decidenda
litis,

litis, quam si alterutri deferatur Juramentum. Sed hi
vel ideo errant, quod in pari causa & conditione Reus sit
absolvendus potius, qui favorabilior semper auctore *l. 125.*
ff. de R. l. 4. C. de edendo. c. cum partium u. cod. in 6. Tutius est
interpretari causam dubiam, vel de unico teste omni ex-
ceptione majore: cujus cum regulariter non satisfaciatur
l. maritus 20. ff. de Quæstion. quamvis præclaræ curiæ
honore præfulgeat *l. jurisjurandi 9. C. de testib.* sine hoc ju-
ramento erui veritas non potest; vel de Actoris & rei dis-
paritate: *e. c. si actor*, qui intentionem suam quibusdam
argumentis probavit, sit vir probus, & reus sit vir impro-
bus ac levis. Dubitabit ibi iudex, absolvatne reum an
condemnet: Optimumq; consilium est honestiori defer-
re juramentum. Addunt nonnulli similitudinem litera-
rum, quæ ex comparatione scripturarum sumitur. de
qua videatur *Borcholt. cap. VIII. Comment. ad tit. n. p. m. 236.*
7261. & seqq.

XXII. Sed cum actori pariter & reo deferri hoc
jusjurandum soleat, utri competat potius quaritur? alii
reo soli deferunt: quam opinionem tuiti sunt *Azo in sua*
sum. C. de reb. cred. & jurejur. n. 10. & Accursius in l. admo-
nendi. in ver. exacto sub fin. & in l. in bona fidei & in ver. de-
cidi C. cod. allegante toachimo à Beust. in l. admonendi de jure
jur. pag. m. 403. alii Actori semiplene probanti, teste eod. ib.
Tutissimum hoc est statuere, arbitrio judicis id relin-
quendum, qui probe consideratis personarum causa-
rumq; momentis, ei defert, quem putat minus pejera-
turum.

XXIII. Personarum ea habetur ratio, ut præferatur
semper probior atq; dignior, quò refero etiam ditio rem.
nec enim deferri hoc c. jusjurandum potest personis vili-
bus

bus a. infamiâ laborantibus: quippe quæ in aliena etiam
causâ non censeantur testes idonei l.3. §. lege Julia ff. de test.
nedum in propria, in quâ facilius etiam pejeraturi videntur.
Pauperes etiam ut plurimum perjurii suspicioni obnoxii
sunt l.3. in pr. ff. de testib. Juvenal.

— Jures licet & Samothracum

Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditor.

Obtinet tamen contrarium in divite, qui malis artibus, ut-
pote usuraria pravitare divitias quæsit, *cyn. in l. in bonæ fidei*
3. num. 8. vers. attendi debet: ibi: si autem quæsitæ. C. de Reb.
cred. & Fulgos. n. 7. in pr. C. eod. Masculum quoq; vulgo fœmi-
næ anteponunt, teste sapius laudato *Joachimo à Beust in l.*
admonendi p. mibi 407. n. 175.

XXIV. Causarum quod attinet differentiam, locum
habet in civilibus non criminalibus, aut iis quæ maximi sunt
momenti, quippe quæ criminalibus accenseantur *c. 7.*
de restit. spol. in 6to. quales sunt matrimoniales. *Zafius,*
cons. 3. n. 27. Joachimus à Beust, ad l. 3. de jurejur. n. 61. sunt enim
instar servitutis *gl. in C. mulieri de jurejur.* Observata tamen
distinctione egregia, quod aut pro matrimonio juran-
dum est, aut contra. priore casu admittitur: maximè si acce-
dat præsumptio aliqua ad probationem semiplenam: v. gr.
Astor esset juvenis nobilis & dives: puella autem plebeja &
indotata, si probaverit semiplenè contractum esse matri-
monium aut sponsalia, merito admitteretur. Posteriore
non item. *Beust ibid.* cum negantib. potius injungi debeat
juramentum purgationis, de quo infra.

XXV. Præcipua hujus cautelæ ratio est, quamo-
brem in causis criminalib. magnis, (immò & famosis) non
deferretur juramentum necessarium, ne occasio detur perjurii.

C

Cum

Cum periculo capitis & famæ facile quis ad pejerandum induci possit. Idem obtinet in pecunia & commodis supra modum lucrosis. Hoc tamen observato, ut habeatur respectus personarum. Quorū intuitu momentū causæ demum apparet. Distinguendum enim inter Regem & Civem. *Alberic. in l. in bona fidei in ult. Col. in verb.* Sed quæ causa dicetur. *C. de reb. cred.* Sic cum Comitissa. Matilda Ecclesiæ aliquantulum terræ concessisset quæ tamen in 36. miliaria italica extendebatur, quoad ipsam causa fuit modica, quoad alium verò pauperem Baronem causa esset magna. *gl. in l. sed est suscepti §. in verb. modica & ibi Bart. num. 4. de judic.*

XXVI. Affine est Necesario juramentum Purgationis, & hoc quoq; à judice defertur: nimirum cum reus ab actore diffamatus sed non convictus est: Sunt interim contra illum indicia quædam & probatio semiplena, defertur illi à judice sacramentum purgationis, quâ aserat se non teneri, puta ad debitum, vel crimen intentatum non commisisse. *Pet. de Piol. in l. n. 50. de jurejur.* Judex autem defert hoc juramentum ex officio, etiam si petatum non est, modo justæ suppetant causæ deferendi, uti videre est & Constitutionib. *Elect. part. 1. Constit. 22.* Ad inventum autem est à Canone, ut loquuntur, unde & purgatio canonica dicitur tot. tit. *X. de purgat. Canon.* Videatur de illo pluribus *Damboud. in pract. rer. criminal. c. 44.*

XXVII. Affine hoc juramentum necesario diximus, quippe quod & ipsum sit decisorium. Reus enim si præstiterit delatum jusjurandum purgationis per sententiam absolvitur. Nisi actor novis supervenientibus utens probationibus pejerasset reum demonstrat. *Magnif. Carpzov. Proceff. Civ. Tit. XII. art. 3. §. II. Benst. ad Rubr. de jurejur. n. 196. p. 95.*

Alia

Aliæ purgationes, quæ olim fuerunt receptæ, non sunt hujus loci.

XXVIII. Sed & aliud juramentum à iudice dependet, nimirum *in litem*, ad inventum ad coercendam litigatoris contumaciam dolum aut culpam. Hoc ipso res in iudicium deducta & ab adversario non præstita deferente iudice ab Actore æstimatur. Necesse autem est ut à iudice deferatur: alioquin nulla religio, nullum iusjurandum. *l. 4. §. 1. de in litem jurando*. Dispescitur vulgo in duas species, affectionis, & veritatis: addunt nonnulli tertiam *singularis interesse*.

XXIX. Affectionis illud est, ubi Actor in æstimationem litis pro suo arbitrio & affectione jurat. Exceditur hoc verum rei pretium, & affectioni quæ alias nullius pensi habetur *l. 3. ff. ad l. Aquil. aliquid tribuitur. l. 1. l. 4. §. 1. ff. de in lit. jur. l. 28. de R. I. l. 18. pr. de dolo*. Idque potissimum ob dolum & contumaciam Adversarii non restituentis vel præstantis rem petitam *l. 1. ff. de in lit. jurando*. Defertur autem actori qui litis dominus est eamque est contestatus suo nomine *l. 2. eod.* Non autem procuratori, qui quamvis per contestationem litis sit dominus factus *l. 22. 23. C. de procur.* non tamen id suo nomine fecit. Nec enim eadem affectione rem prosequitur, quo Actor, quippe cui unice constat, quantopere illam æstimet. Extenditur autem assertio illa in infinitum: nisi iudex certam quantitatem definivit, quæ excedi non debet *l. 4. §. 2. ff. de in lit. jur.*

XXX. Alterum *Veritatis* est, quo quanti revera interest, fit æstimatio: *l. 2. §. 1. ff. de in litem jur.* idque regulari per propter culpam debitoris *l. eadem*. utpote si res non exstet, ejusque æstimatio probari non possit. In praxia. non

¶ 2

semper

semper attendi hanc differentiam, sed iudicis relinqui arbitrio, quando iuramentum sive affectionis sive veritatis velit deferre, testis est laudatus *Dn. Carpov. in Process. Sax. tit. XII. Art. 4. n. 7.*

XXXI. Sed hæc species Juramentorum ad litem decidendam pertinentes à Iudice proveniunt. Sed ipsi etiam litigantes sibi quandoque invicem deferunt iurandum. Dicitur id vulgo iudiciale, quia in iudicio fit & iudice consentiente *l. 12. §. 1. C. de Reb. creditis.* Deferre id potest Actor, antequam aliquid præstiterit aut probaverit in ipso statim initio litis. *l. 12. pr. C. de Reb. cred.* Reus tamen illud suscipere non tenetur, cum deferenti si velit referre possit. Alterutrum enim faciat necesse est, aut suscipiat iuramentum, aut referat: nisi manifestam turpitudinem & confessionem velit incurrere *l. 38. ff. de jurejur.*

XXXII. Interdum tamen iustæ sunt causæ, quæ impediunt, quò minus aut suscipiatur aut referatur. Nimirum si homo turpis & infamis deterat, cui quis tuto referre non possit: cum periculosum sit levem ejusmodi hominem in propria causa testem & iudicem constituere. Item si quis plenè potius probare velit, quam religionem subire. *l. n. C. de Reb. cred.* nec non si deferens, de calumnia jurare recuset *l. 34. §. 4. 7. de jurejur.*

XXXIII. Quandoque & ipse reus hoc iuramentum actori defert. *l. quidam, 22. l. in duobus 28. §. fin. l. quod si juravi 29. l. cum qui juravit 30. in pr. & §. si juravero ff. de jurejur.* Veluti, si actor de pecunia credita agat, & contendat sibi decem à Titio dari oportere, Titius potest Actori jusjurandum deferre ut juret decem sibi dari oportere. *l. quoties 14. ff. de jurejur.* Hinc actori delato iuramento, si

si juraverit, vel ei remissum sit sacramentum, ad similitudinem iudicati in factum actionem competere à Diocletiano & Maximiano Imperatoribus rescriptum est. *l. 8. C. de reb. cred.*

XXXIV. Referrí ut diximus hoc juramentum potest: & is cui refertur, suscipere tenetur, alias à Pratore judicium non impetrat. Aquisimum enim est, ut non displiceat conditio Jurisjurandi illi, qui detulit, ut loquitur Ulpianus in l. 34. §. datur autem ff. de Jurejur. Conceptio tamen seu formula Jurisjurandi relati displicere potest: nec enim semper consonans est per omnia referri Jurisjurandum quale defertur, forsitan ex diversitate rerum vel personarum quibusdam emergentibus, quæ varietatem inducant: quod si eveniat, officio judicis conceptio Jurisjurandi terminari debet. *d. l. 34. §. non semper 8. eod. Borcholt. cap. VII.*

XXXV. Sed & qui maximè suscipit, à deferente, exigere potest Juramentum Calumniæ, antè quam illi jurat, *d. l. 34. §. qui jusjurandum 4. l. delata 9. C. de reb. cred.* hinc qui recusat jurare ad calumniam, actione cadit. Sibi enim imputare habet, qui processit ad delationem juramenti, nec primò de calumnia juravit, ut sit remittenti similis *l. 37. ff. de jurejur.* unde & si moram trahat deferens in jurando calumniæ, & interim paratus jurare moriatur, habetur præfíto Sacramento, per regulam Juris: Mors vim juramenti habet. *Paul. de Castr. conf. 320. incipiente: ad bene examinandum num. 2. lib. 1. Decius col. 2. C. de edend. Cravett. conf. 158 num. 7. part. 1.*

XXXVI. Sed hæcenus juramenta Dicastica: sequuntur Demotica, quæ sunt vel *de re controversa* vel *non controversa.* Ad illa spectat juramentum *voluntarium*, quod

quod ex sola & mera voluntate partium proficitur, & ab initio ab una parte potest suscipi, vel non suscipi, sed si semel est susceptum postea referri non potest *göschimus à Beuff ad rubric. ff. de jurejur.* Referri non potest ob duas potissimum causas. Prior est, quod Juramentum, quod à principio fuit voluntarium, factum est necessarium: pars enim voluntariè recepit istud juramentum, meritoq; valet regula, quod ea, quæ ab initio sunt voluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. Posterior hæc est, quia de jurando & non referendo convenum erat inter partes, adeoq; à formâ conventionis non est recedendum *l. i. §. si convenit. ff. de pos. Jason in l. jusjurandum, quod ex conventionem in pr. num. 1. ff. de jurejur.*

XXXVII. De re non controversa juratur in iis, quæ extra judicalem controversiam posita sunt. ubi primum facile locum sibi vendicat Juramentum *fidelitatis*, quod Vasallus Domino suo præstat: & definitur affirmatio; religiosa facta Domino à Vasallo de præstandâ fide. *c. un. quid præcedere debeat.* Tanta autem hujus juramenti necessitas non est, ut omitti non possit *c. 1. §. 1. ibi. si tamen & c. que fuit prima causa benef. c. 1. de fidel. cap. un. Ecclesiam fidelitatem non facere*, quamvis quidè sine fidelitate simpliciter concipi ne quidè possit. *arg. c. un. per quos fiat investit.* Præstatur hoc juramentum vel à Vasallo ipso, vel ab ipsius procuratore *c. un. vers. personam, per quos fiat investitura. ita tamen, ut speciale mandatum exhibeat. Menoch. vol. 1. Conf. 1. n. 28. vol. 5. conf. 426. n. 38.*

XXXVIII. Immò & ipsi Imperantes, in hac classe suam inveniunt jusjurandum. utputa *capitulationis servanda, Fidei, & religionis tuenda. Limn. lib. 2. de I. P. c. 4. n. 33. capitulat. casar. c. 1. n. 8. & 20. Rcinck. lib. 1. §. c. 4. n. 8.*
Supera

Superfuntalia huius generis, utpote iuramenta officialium, tam civilium, quam militarium: tutorum in tutela suscipienda *Nov. 72. l. 24. C. de Episcop. aud. vel recusanda*, eum obligatum sibi pupillum dicunt, *Nov. 72. c. 3. iuramenta confirmatoria veluti i. in contractu minoris. antib. sacramenta puberum. C. si advers. vend. 2. transactione maioris. l. 41. C. de Transact.* 3. alienatione rei dotalis *c. 20. X. de iureiur.* 4. renunciatione hereditatis *cap. 2. de pactis in 6to.* Sed hæc pertractare omnia & supervacuum foret: cum egregiorum virorum nos prævenerint labores, & superbum quicquam illis aut plus, aut melius tentare.

XXXIX. Nec immemores sumus, quam uberibus controversiis scateat hæc materia juramentorum, quæ futurorum adhuc Jure-Consultorum sollicitent varientq; judicia. Omisimus pleraq; scientes, hoc uno contenti, si vicem publici speciminis tot diversa iuramenta non inconcinno complexa fasce dimitteremus. Nominasse itaq; & indicasse videri volumus, quæ ad hanc rem sunt, non pertractasse aut tradidisse. Commentaria scribere aliis libeat liceatque: nobis & ætas & institutum aliud suadent ac distant.

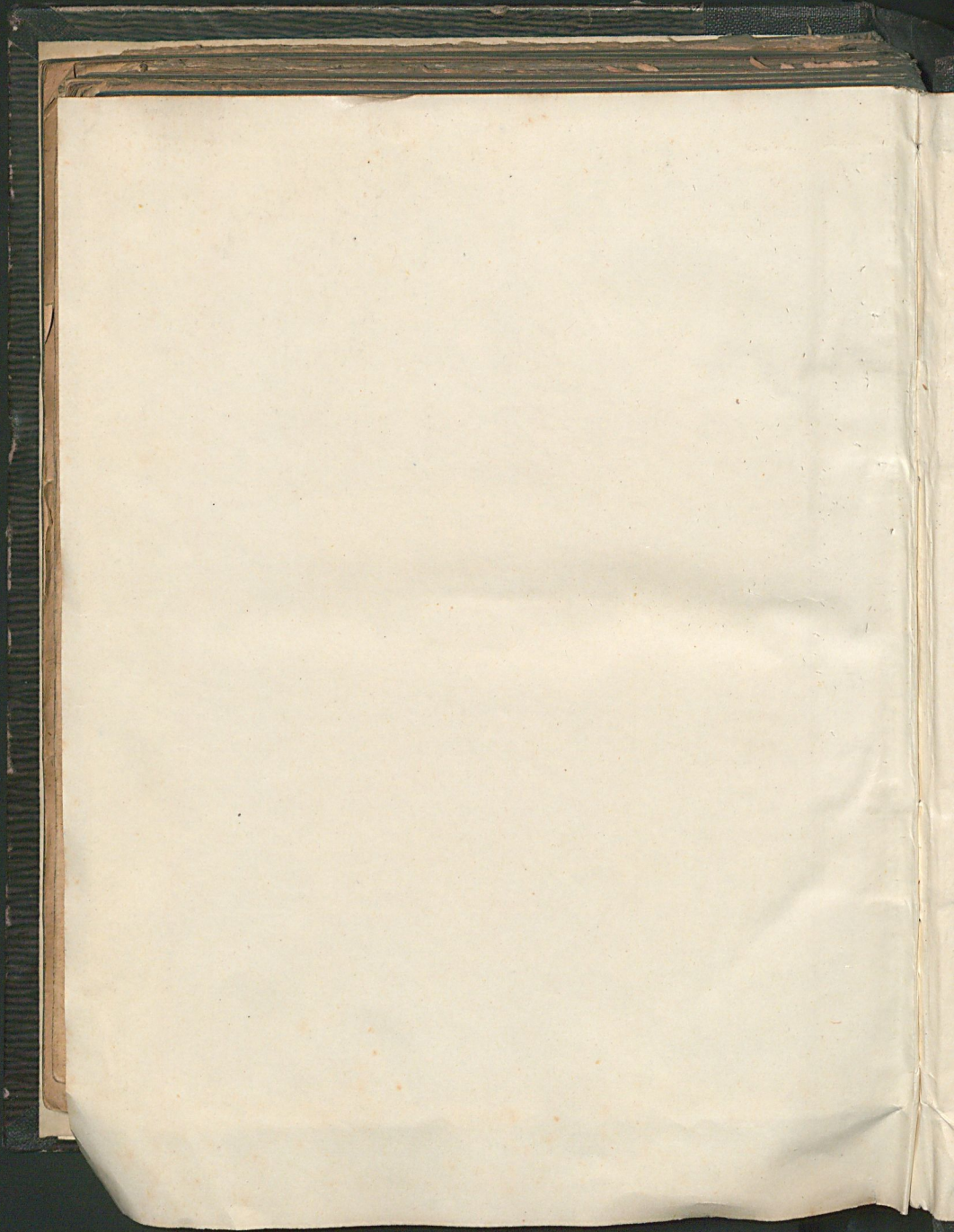
XL. Finimus itaque & pedem sistimus, plura ac meditiora imposterum promittentes. Simulque Deo Opt. Maximo pro jugi & immensa sua gratia, clementique actæ hactenus vitæ præsidio gratias agimus devotissimas. Aspiret porro nostris progressibus, æternumque favorem continuet. Vigeant floeantque ipsius iussu Respublicæ, & felicia subinde capiant incrementa. Nostris vero sive honoribus, sive honorum piis votis illud in se pondus sinat, ut cedant omnia in ipsius gloriam, & publicum emolumentum!

F I N I S.

Quod vocat pagina sequentibus impleo
Corollarius.

- I. Omnia iuramenta servanda sunt, quæ non vergunt in salutis æternæ dispendium.
- II. Perjuria legibus non sunt impunia,
- III. Represaliæ de jure sunt licitæ.
- IV. Usuræ neq; Naturali neq; divino juri adversantur, neq; canonico simpliciter damnantur.
- V. Nemo potest efficaciter transigere, nisi qui habet rerum suarum vel alienarum administrationem.

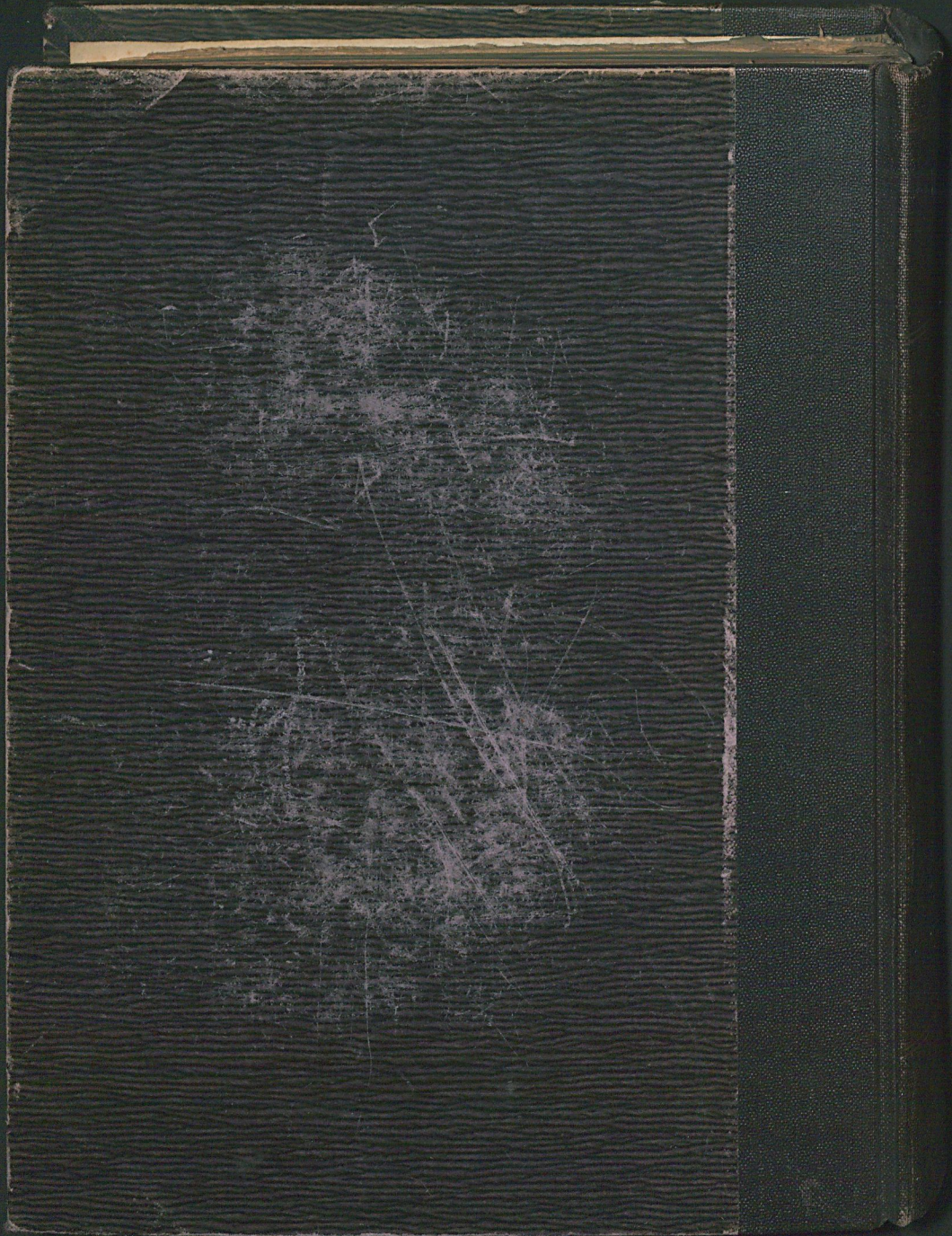

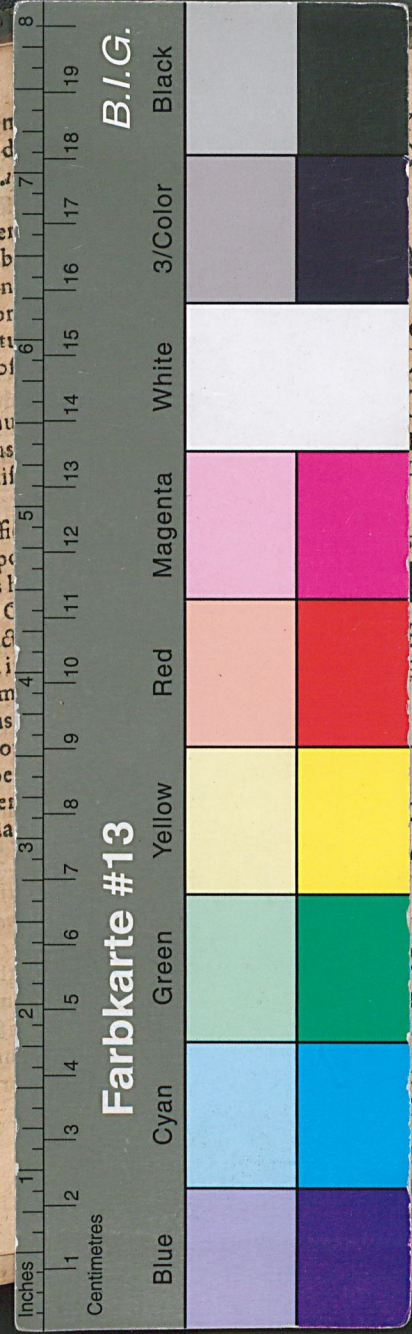
WITTENBERG, Diss., 1660

1017

1660 21
22
8 10

FAUSTUMQUE SIT.
INAUGURALIS.
DE.
MENTIS.

QUAM.
D. CONSENSUQUE.
CTORUM. ORDINIS.
D. ALBIM. ACADEMIA.
PRÆSIDIO.
R I,
SIMI. CONSULTISSIMIQUE.
MI. LEISERI.
EBERRIMI. CURIÆ. PRO-
GRAVISSIMI. FACULTATIS. JURID.
I. SPECTATISSIMI.
ET. FAVORIS. SUI.
MAXIMI.
PRO.
LEGIORUM. DOCTORALIUM.
ENTIA.
ORUM. DISQUISITIONI.
BMITTIT.
S. von der Lage.
A. FRISO.
SEPTEMBRIS.
POSTMERIDIANIS. SOLEMNIBUS.
ORI. AUDITORIO.
IS RÖHNERI, Academ. Typogr.
M. DC. LX.

64

